

Title :	ย้อนอดีต สยามสแควร์ สืบประวัติ วิังสระปทุม
Subject Heading 1 :	
Subject Heading 2 :	
Source :	มติชน
Date :	วันจันทร์ที่ 11 กันยายน 2549 หน้า 33

๑๑ นัยการดำรงชีพของปวงชนชาติใหญ่ทันสมัยตั้งตระหง่านท่ามกลางผู้คนมากมาย และการจราจรที่คับคั่ง โรงเรียนสอนกวดวิชาจำนวนมาก ศูนย์รวมโรงภาพยนตร์ และแหล่งบันเทิงหลากหลาย คือภาพของ

“ปทุมวัน” หรือ “สยามสแควร์” ในปัจจุบัน ย้อนหลังไปในอดีต ราวๆ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ณ บริเวณแห่งนี้แตกต่างจากภาพที่เห็นในเวลานี้โดยสิ้นเชิง ความอุดมสมบูรณ์ของเรือสวนไร่นา คู คลอง ที่น้ำใสสะอาด อากาศบริสุทธิ์เสียจนที่บริเวณนี้เป็นที่พักตากอากาศของเจ้านายต่างๆ

และหากหมุนเข็มนาฬิกาย้อนเวลากลับไปได้ไกลกว่านั้น ในสมัยรัชกาลที่ 1 ภาพที่เกิดขึ้นก่อนจะเป็นสยามสแควร์หรือปทุมวันในปัจจุบัน

เป็นภาพรัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯให้ขุดคลองจากวัดสระเกศ ออกนอกกำแพงเมือง ผ่านทุ่งพญาไท เรียกว่าคลองมหานาค ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 ให้ขุดต่อออกไป ผ่านหัวหมาก คลองช่วงนี้เรียกกันว่า คลองแสนแสบ คลองเดียวกันกับที่ผ่านทุ่งบางกะปิยาวไปจนถึงบางซึก จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนท้ายจึงเรียกว่า คลองบางซึก

คลองมหานาคที่ต่อเนื่องไปจนถึงคลองแสนแสบ และคลองบางซึกนี้ เป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ในสมัยรัชกาลที่ 3 จนถึงปลายรัชกาล การบ้านเมืองกับประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่ภาวะสงบสุขเรียบร้อยดี “ลำคลอง” จึงกลายเป็นเส้นทางคมนาคม และให้ประโยชน์ด้านชลประทานในยุคที่กรุงเทพฯ ยังอุดมสมบูรณ์ด้วยไร่ สวน และนา

อุทยานวังปทุมวัน

ลำคลองมีทัศนียภาพงดงามตระการด้วยดอกบัว นานาชนิด พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเสด็จประพาส แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ขุดสระน้ำ 2 สระ เป็นสระขนาดใหญ่ปลูกบัวเรียกว่า “สระนอก” สำหรับประชาชนท่องเที่ยวพักผ่อน

และ “สระใน” เป็นที่เสด็จประพาส กลางสระมีเกาะใหญ่น้อยถมดินปรับพื้นที่ปลูกไม้ดอกไม้ผลเป็นส่วนก่อสร้างพระตำหนัก หมู่เรือน เรียกว่า “วังปทุมวัน” แต่คนทั่วไปมักเรียกว่า “สระปทุม”

อุทยานและวังปทุมวัน เป็นที่เสด็จประพาสของรัชกาลที่ 4 จนถึงรัชกาลที่ 5 ก็โปรดเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยพระอัครมเหสี พระราชโอรส ธิดา เจ้าจอม และข้าราชการฝ่ายต่างๆ หลายครั้ง เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมเขียวชอุ่มและมีอากาศบริสุทธิ์

เมื่อมีพระราชภารกิจมากขึ้นและเสด็จไปประทับที่พระราชวังสวนกุหลาบแล้ว จึงมิได้เสด็จประพาสวังปทุมวัน แต่โปรดเกล้าฯให้ใช้สถานที่นี้เป็นที่ “จัดแสดงการถวายนกและพาณิชยกรรม”

ต่อมารัชกาลที่ 6 ได้พระราชทานวังปทุมวันให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์มหาราชทรงสร้างพระตำหนัก “วังเพชรบูรณ์” ขึ้น และประทับอยู่จนสิ้นพระชนม์ใน พ.ศ.2466 จนถึง พ.ศ.2525 วังเพชรบูรณ์จึงถูกรื้อลง สร้างเป็นศูนย์การค้าเวิร์ลด์เทรดเซ็นเตอร์ ปัจจุบันเป็นเซ็นทรัลเวิลด์พลาซ่า

วัดปทุมวนาราม ราชวรวิหาร

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างพระอารามหลวงขึ้นในบริเวณนี้ พระราชทานแด่สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี (พระชนนีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) พระราชทานนามว่า “วัดปทุมวนาราม” แต่คนส่วนมากเรียกว่า “วัดสระปทุม” โปรดเกล้าฯให้นิมนต์พระสงฆ์ธรรมยุติกนิกายจากวัดบวรนิเวศวิหาร มาเป็นเจ้าอาวาส

สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เสด็จมาทรงธรรมอยู่เสมอ จนถึง พ.ศ. 2459 เสด็จประทับ ณ วังสระปทุมแล้ว จึงทรงพระราชดำริว่าพระราชทานพระราชูปถัมภ์อย่างเต็มที่ พระ

ย้อนอดีต สยามสแควร์ สืบประวัติ วิังสระปทุม

รัชกาลที่ 8 และรัชกาลที่ 9 เมื่อครั้งประทับอยู่ที่วังสระปทุม

ภาพถ่ายทางอากาศวังสระปทุม

ราชทานสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ให้วัดปทุมวนาราม ทั้งของส่วนพระองค์และของที่มีผู้ทูลเกล้าฯถวายมา

ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ 7,000 บาท สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อให้พุทธศาสนิกชนมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนพระพุทธานุสา ทรงสร้างศาลาด้วยพระราชทรัพย์ 5,000 บาท ทรงอุทิศพระราชกุศลแด่พระพี่เลี้ยง 2 ท่าน คือ ขวัญยามมา และขวัญยาสุด เมื่อทั้งสองท่านถึงแก่อนิจกรรม และพระราชทานพระราชทรัพย์ 3,000 บาท สร้างห้องน้ำ 20 ห้อง ไว้ที่วัดปทุมวนารามด้วย

ภายหลังที่สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าทรงสูญเสียพระราชโอรส ธิดา ทรงมุ่งมั่นการพระราชกุศลมากยิ่งขึ้น ทรงอุทิศถวายสิ่งของต่างๆ ให้วัดปทุมวนาราม เช่น ตู้สังเค็ด (พระไตรปิฎก) งานพระบรมศพสมเด็จพระบรมราชชนก เป็นต้น

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก เมื่อยังดำรงพระชนม์ชีพนั้น มีพระราชประสงค์ว่าเมื่อเสด็จสวรรคตแล้วให้แบ่งพระอัฐิประดิษฐานไว้ ณ วัดปทุมวนาราม ด้วยทรงหวังว่าสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (ขณะนั้น ทรงเป็นหม่อมหลวงวชิรมงคล ณ อยุธยา) ในฐานะสามัญชนจะไม่มีโอกาสประดิษฐานพระอัฐิไว้ในพระบรมมหาราชวัง

เมื่อพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนกแล้ว ในเดือนมีนาคม พ.ศ.2472 (พ.ศ.2473 ตามปฏิทินปัจจุบัน)แล้ว สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าจึงโปรดเกล้าฯให้อัญเชิญพระอัฐิพระราชโอรสส่วนหนึ่งเข้าประดิษฐานไว้ ณ พระสถูปเจดีย์ที่หอพระปริยัติธรรมพร้อมกับพระราชทาน พระทนต์ ให้บรรจุไว้ด้วยตรัสว่า “เอาไว้เป็นเพื่อนลูกแดง”

พระสถูปเจดีย์ยังเป็นที่ประดิษฐานพระอัฐิของพระบรมวงศานุวงศ์สายราชสกุล “มหิดล” รวมทั้งพระทนต์ของสมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ด้วย

พระสถูปเจดีย์
ณ วัดปทุมวนาราม

ควรวังสระปทุม

พระตำหนักใหม่วังสระปทุม

วังสระปทุม

พื้นที่วังสระปทุมและบริเวณใกล้เคียงนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานแด่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหิตลลิตยเดช กรมขุนสงขลานครินทร์

ที่ดินนี้มีคลองมหานาค หรือคลองแสนแสบ ไหลผ่านด้านทิศเหนือ ส่วนด้านใต้จรดถนนบำรุงเมือง หรือถนนพระราม 1 ด้านตะวันออกติดกับคลองอรรถ ข้างวัดปทุมวนาราม และด้านตะวันตก จรดถนนพญาไท

วังสระปทุม เดิมเป็นที่สวน มีลำราง คูน้ำล้อมรอบ ยกร่องปลูกพืชหลากหลายชนิด เช่น ข้าวโพด อ้อย ผักต่างๆ และสวนดอกไม้

ประมาณ พ.ศ.2456 สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าโปรดเกล้าฯให้สร้างพระตำหนักใหญ่ พระตำหนักกรมม้า และหมู่เรือนภายในวังสระปทุม เพื่อใช้เป็นที่ประทับตราจนเสด็จสู่สวรรคาลัย เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ.2498

พระตำหนักใหญ่

เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสงขลานครินทร์ พระราชโอรส ทรงสอบผ่านวิชาการเดินเรือ และวิชา "Naval Ensign" ที่วิทยาลัยทหารเรือเยอรมนี เมืองเฟลนสบวร์ก เยอรมนี และจะทรงสำเร็จการศึกษาวิชาทหารเรือใน พ.ศ.2457 นั้น ราว พ.ศ.2456 สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้เริ่มก่อสร้างพระตำหนัก เพื่อเป็นวังที่ประทับร่วมกับพระราชโอรส

เล่ากันว่า สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าทรงใส่พระราชหฤทัยการก่อสร้างพระตำหนัก ทรงใช้ไม้ขีดไฟ ทางพลู วางกำหนดทิศทางและเป็นผังพระตำหนัก โปรดเกล้าฯให้หม่อมเจ้าหญิงจันทรรินภา เทวกุล จดแบบร่างพระตำหนัก แล้วส่งให้สถาปนิกออกแบบถวาย

พระตำหนักใหญ่เป็นอาคาร 2 ชั้น ลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบอิตาลี ก่ออิฐถือปูน ทาสีเหลืองเข้ม มีลวดลายปูนปั้นประดับเป็นลายดอกไม้ นับเป็นอาคารที่สวยงามมาก

เมื่อการก่อสร้างแล้วเสร็จ สมเด็จพระศรีสวรินทิรา พระบรมราชเทวี ทรงย้ายจากพระราชวังพญาไทมาประทับที่วังสระปทุม ณ พระตำหนักใหญ่

ต่อมา ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เมื่อสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร

สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และ สมเด็จพระบรมราชชนก

อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ได้ทรงอภิเษกสมรสกับสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ วังสระปทุม จึงมีการสร้างพระตำหนักใหม่ขึ้นเพื่อใช้เป็นประทับของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร พระบรมราชชนก

แม้ภายหลังจากที่สมเด็จพระบรมราชชนกสิ้นพระชนม์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ก็ยังคงประทับ ณ วังสระปทุม จนกระทั่งเสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2538

พระตำหนักใหม่ วังสระปทุมนี้ เคยเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รวมทั้งสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ และยังเป็นสถานที่ประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช กับสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2493

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ทรงมีพระราชดำริว่า “วังสระปทุม เป็นสถานที่สำคัญแห่งพระราชวงศ์ และแห่งชาติ” สมควรที่จะรักษาไว้ให้ชมต่อไป ด้วยเป็นพระตำหนักที่ประทับของสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ตั้งแต่ พ.ศ.2459 ตราบจนเสด็จสวรรคตใน พ.ศ.2498 และยังได้เป็นที่ประทับของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีในเวลาต่อมา

ดังนั้น จึงสมควรที่จะจัดเป็น “พิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติ” แสดงพระราชกรณียกิจอันเป็นแบบอย่างอันดีงามแห่งการดำรงชีวิต ที่อำนวยการโดยสุขทั้งในปัจจุบันและภายภาคหน้า

● พาสินี นิเมอดิบุลย์ ●

กำหนดการนิทรรศการ

“สืบสายยุวกษัตริย์ สืบประวัติวังสระปทุม”

16.00 น. - ลงทะเบียน
17.30 น. - สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินถึงสยามคิสต์ฟเวอรี เซ็นเตอร์

- คณะกรรมการมูลนิธิสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เฝ้ารับเสด็จ
- ทรงพระราชดำเนินสู่ห้องแสดงนิทรรศการ
- นายบัณฑิต ล่ำขำ เฝ้าฯ รับเสด็จ
- บังคมทูลรายงานวัตถุประสงค์ของการจัดนิทรรศการ
- มีพระราชดำรัสเปิดนิทรรศการ
- ทรงตัดแถบแพรเปิดนิทรรศการ และทรงเป็นประธานการแนะนำหนังสือ “ศรีสวรินทิราอนุสรณ์”
- น้อมรำลึกถึงสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า
- ทอดพระเนตรนิทรรศการและภาพยนตร์
- เสด็จพระราชดำเนินกลับตามพระราชอัธยาศัย

(นิทรรศการแสดงตั้งแต่วันที่ 10-17 กันยายน ศกนี้)